

(Artikel uit 2003, Reformatorisch Dagblad)

De laatste nacht van ds. Herbert Timens

Oud-kolonel Leen Schreuders: "Aalmoezeniers en dominees horen niet te sneuvelen". Idealisme, avonturisme en behoefte aan kameraadschap. Dat waren de belangrijkste motieven van jonge kerels, voornamelijk oud-Indiëgers, om zich te melden voor de strijd tegen het communistische gevaar in Korea. Ze werden er geconfronteerd met een oorlog die de misère van Insulinde deed verbleken. "In Korea hadden we alles tegen", stelt oud-kolonel Leen Schreuders. Een terugblik op de strijd bij Hoengsong, waarin ds. Herbert Timens het leven liet.

Vrijwillig vertrok reserve-officier Leen Schreuders begin 1949 naar Indië, om de kolonie te heroveren voor het vaderland. Met de handschoen huwde hij er zijn Engelse vrouw, die hij tijdens zijn opleiding in Engeland had leren kennen. Februari '50 kwam hij huiswaarts, een half jaar later tekende hij als oorlogsvrijwilliger voor de strijd in Korea.

Verschillende motieven speelden in de beslissing van de (in 2001) 78-jarige oud-kolonel uit Weert een rol. In de eerste plaats de vrees dat het communisme steeds verder zou oprukken in westelijke richting. *"Als je toch tegen de communisten moest vechten, kon je het beter daar doen dan in je eigen achtertuin. Daarbij kwam een stuk avonturisme. Je kunt nog zo idealistisch zijn, zonder avonturisme blijf je met je idealisme achter de geraniums zitten. In de derde plaats miste je de kameraadschap die je in Indië had ervaren. Het burgerbestaan beviel me niet."*

Oorlog

Op de conferentie van Jalta in februari '45 was besloten dat de Russen het noordelijke deel van Korea zouden ontwapenen, de Amerikanen het zuiden. De demarcatielijn werd vastgesteld op de 38e breedtegraad. Hoewel de Verenigde Naties voor de stichting van één onafhankelijk Korea hadden gepleit, werden in mei '48 alleen in het Zuiden verkiezingen gehouden. Twee jaar later brak de oorlog tussen Noord- en Zuid-Korea uit. Noord-Koreaanse troepen overspoelden de jonge republiek, waarna een leger van de Verenigde Naties de Zuid-Koreanen te hulp kwam. Het kon niet verhinderen dat de Noord-Koreanen in augustus 1950 ruim 90 procent van het Zuid-Koreaanse grondgebied in handen hadden. Alleen de havenstad Busan en omgeving waren nog onbezet.

Op 15 september kwam een keer in de strijd. Onder leiding van generaal MacArthur voerden VN-troepen een landing uit bij Inchon, in de rug van het Noord-Koreaanse leger, dat verpletterend werd verslagen. Eind oktober naderde het VN-leger de Jaloe, de grensrivier tussen Noord-Korea en de Volksrepubliek China. *"Met Kerst zijn we thuis"*, verzekerden de Amerikanen.

Geoefend

Ook Nederland liet zich niet onbetuigd. Bij Koninklijk Besluit werd 15 oktober 1950 het Nederlands Detachement Verenigde Naties opgericht. De eerste lichter van de in totaal 3.418 Nederlanders die in Korea vochten, bestond voor het merendeel uit oud-Indiëgers. *"Niet zo vreemd", verklaart Schreuders, "want een van de vereisten was dat je minstens een jaar in actieve dienst was geweest. Dan kwam je bijna automatisch bij de lui uit Indië terecht."*

Het bataljon, 636 man sterk, vertrok onder leiding van luitenant-kolonel M.P.A. den Ouden op

26 oktober met het troepentransportschip Zuiderkruis. Naar ieder dacht om dienst te doen als bezettingmacht in het inmiddels bevrijde Zuid-Korea.

Schreuders, destijds eerste luitenant, was benoemd tot verkenningsofficier en plaatsvervangend commandant van de ondersteuningscompagnie. *"Het bataljon heeft in Harskamp zichzelf opgeleid. Dat kon, want we waren allemaal getraind militair. De reistijd gebruikten we voor het oefenen met de Amerikaanse wapens die we hadden meegekregen. Toen we aankwamen, wisten we er meer van dan de Amerikanen zelf. Dat is eigen aan Nederlanders. We zijn een nieuwsgierig volkje."*

Keurtroepen

Op 23 november 1950 meerde de Zuiderkruis in de haven van Busan. Twee dagen later begon de grote aanval van de Chinezen, die door het Amerikaanse front braken. Al na twee weken werden de Nederlanders op de trein naar de gevechtlijn gezet, om de aftocht van de Amerikanen te dekken. Met Kerst zat Schreuders met zijn mannen in de voorste lijn. *"Aan omgehakte dennenbomen hingen we handgranaten met zilverpapier eromheen. Dominee Timens en aalmoezenier Van der Vrande verzorgden de diensten."*

De temperatuur was inmiddels tot ver onder het nulpunt gedaald. De kleding van de militairen was daar allerm minst op berekend. *"Niemand in Nederland had ooit van Korea gehoord. Op de kaart zag je dat het ter hoogte van Zuid-Spanje lag. Daaruit trokken we de conclusie dat het een Middellandse-Zee klimaat had, een forse misrekening. Toen we aankwamen was het Europees koud, in december en januari werd het Siberisch koud."*

De Amerikanen beschouwden de Nederlanders al snel als keurtroepen. "De meeste Amerikanen hadden in Japan bij de bewakingstroepen gezeten en kwamen zonder enige gevechtservaring naar Korea. Van hun bevelvoering waren we ook niet kapot. Er werd slecht ingespeeld op veranderde situaties. Het zwakste punt van de Amerikanen was hun inlichtingendienst. Dat is de belangrijkste reden van het drama bij Hoengsong. Niemand had in de gaten dat twee Chinese legerkorpsen zich gereed maakten voor een tegenaanval."

Kanonnenvlees

De kracht van de Chinezen schuilde in de overweldigende hoeveelheid kanonnenvlees. Het land zette gedurende de Korea-oorlog niet minder dan 600.000 soldaten in. *"Met massa's kwamen ze aanzetten. De eerste golf werd weggeschoten, de tweede golf werd weggeschoten, de derde golf zat in je opstellingen. Bij Hoengsong kwamen we amper aan schieten toe, omdat de Amerikanen en Zuidkoreanen nog aan het terugtrekken waren"*.

De Nederlanders hadden opdracht gekregen de terugtrekkende Zuid-Koreanen en Amerikanen te dekken. Toen Schreuders op verkenning uitging, ontdekte hij dat ze verderop in gevecht waren met de Chinezen. *"Dat heb ik gemeld aan het bataljon. Vandaar is het doorgegeven aan het regiment, maar daar geloofden ze het niet. Bij ons was het een chaotische situatie. Er kwam een plukje Amerikanen binnen, dan een poos niks, dan hoorde je weer schieten, zo nu en dan scheurde een voertuig vol gewonden en doden dwars door onze stellingen heen. En steeds kwamen weer nieuwe groepjes voorbij die beweerden dat ze echt de laatsten waren."*

Warboel

De Nederlandse bataljonsstaf was gestationeerd in een hut buiten het inmiddels volledig verwoest Hoengsong. Op de avond van de twaalfde februari maakten de officieren zich gereed om terug te trekken, toen een groep terugtrekkende Zuid-Koreanen naderde. Op het moment dat de eerste schoten vielen, werd pas duidelijk dat het Chinezen waren.

Generaal-majoor b.d. Nico Tack (83), destijds majoor operatie en training, had geen tijd om zich te bezinnen. *"Het is buiten die hut een man-tegen-mangevecht geworden, waarbij vriend en vijand*

door elkaar mixte. Het enige licht dat we hadden, was dat van brandende voertuigen. In die warboel moet dominee Timens zijn gesneuveld."

Zelf kreeg Tack een aantal granaatscherven in arm en enkel. "De Chinees die de granaat had gegooid, attaqueerde me vervolgens met zijn bajonet. Ik kon niks doen en hield me dood. Door het donker zag hij niet goed waar hij stak, zodat hij me alleen in m'n bovenbeen raakte. Ik had nog de kracht om via de veldtelefoon de compagnieën opdracht te geven om terug te trekken. Overste Den Ouden was gesneuveld. Ondanks m'n verwondingen heb ik de vluchtende Amerikanen weten te bereiken. Die hebben me in hun colonne meegenomen naar de verzamelplaats voor gewonden in Wonjoe. Daarvandaan ben ik naar Poesan gebracht en overgevlogen naar het militair hospitaal in Japan. Dat ik nog leef, is letterlijk een Godswonder."

Gedecimeerd

Zeventien Nederlandse militairen lieten bij Hoengsong het leven, 37 man raakte gewond. Schreuders zat tijdens het drama verderop, om samen met enkele collega's als verkenningsofficier de komst van de Nederlanders in nieuwe opstellingen voor te bereiden. *"s Morgens kregen we het bericht dat het complete bataljon was uitgeroeid. Dat bleek gelukkig nog wat mee te vallen, al was de staf gedecimeerd."*

Op het vliegveld van Wonjoe werden de uiteengeslagen compagnieën herenigd. De posten van weggevalen officieren werden opgevuld door ondergeschikten. Schreuders kreeg het bevel over de ondersteuningscompagnie. Het sneuvelen van een aantal kameraden verwerkte hij zonder veel problemen. *"Als je oorlog gaat voeren, weet je dat zoiets kan gebeuren."*

De dood van Timens raakte hem nog het meest. *"De troepen in de voorste linie kunnen wegvallen, maar aalmoezeniers en dominees horen niet te sneuvelen. Bovendien was het een beminnelijke vent, echt een aardige kerel. Hij sjouwde voortdurend rond om met Jan, Piet en Klaas te praten. Helemaal geen vechterstype, terwijl hij toch para was. Na zijn dood nam Van der Vrande de geestelijke verzorging van de protestanten erbij. Dat was een heel andere figuur. Bij hem moesten de jongens niet gaan zitten janken. Dan zei hij: "Je wou hier vrijwillig naartoe, dan gaan we nu niet zitten mauwen." Dat was Van der Vrande, recht voor z'n raap. Timens was vriendelijker."*

Onherbergzaam

Veel tijd om te treuren was er niet. Het Nederlandse bataljon kreeg opdracht de strategisch belangrijke heuvel 325 te bezetten. Na vier dagen van zware gevechten bereikten de Nederlanders de top van de heuvel. Ze werden afgelost door Amerikanen, waarna de balans kon worden opgemaakt. Negen doden, zeventien gewonden, tien man met gevechtsskolder, één man krijgsgevangen gemaakt.

"Korea was onvergelijkbaar met Indië", zegt Schreuders. "Indië was een prachtig land, met palmbomen en mooie riviertjes. Je had er je eigen bivak met je tampatje. In de regel kreeg je je eten op tijd. Je was werd gedaan door de baboe, je had wat jongens om de boel aan te veggen, in militair opzicht was je min of meer eigen baas, grote gevechten kwamen nauwelijks voor. Het was een betrekkelijk comfortabele oorlog.

In Korea hadden we alles tegen. Zeker in het begin was er onvoldoende kleding en munitie. Het gebied was onherbergzaam en leeg, want de burgers waren gevlucht. De wapens waren veel zwaarder, de verliezen over en weer veel massaler. Je werd aangevallen door complete regimenten Chinezen."

Netjes betaald

Augustus '51 zat de strijd voor de eerste lichting van het NDVN erop. Een deel van de Korea-gangers tekende nog een keer, vanwege de gunstige financiële voorwaarden. Schreuders bleef thuis. *"Terwijl ik in Korea zat, was er een kind bij gekomen. M'n vrouw zag het niet zo zitten dat ik nog eens ging."* In 1977 richtte de oud-kolonel met generaal Tack de Vereniging van Oud Korea Strijders (VOKS) op. Tack werd voorzitter, Schreuders secretaris. En zo bleef het. *"Nieuwe kandidaten zijn er nog steeds niet, dus we fietsen maar vrolijk verder."* *"Wij vullen elkaar uitstekend aan",* lacht Schreuders. *"Tack zet de grote lijnen uit, ik doe het werk."*

Het contact met de kameraden van weleer is voor de bejaarde officieren het belangrijkste aspect van de VOKS. Aan geklaag hebben beiden een hekel. De verontwaardiging van veel Korea-veteranen over de opvang destijds noemt Schreuders *"een verontwaardiging met terugwerkende kracht. Er zijn erbij die hun leed koesteren. Dan kweek je bij jezelf ontevredenheid. Je moet de voorzieningen van nu niet enten op de maatschappij van toen. De situatie was totaal anders, ook voor de burgerman. Voor die tijd verdienden we in Korea echt goed. Per actiedag kreeg je acht gulden extra. Dat tikte lekker door, want een gulden was toen een hoop geld. Van mij zal de regering geen klachten horen. Ik ben voor de klus in Korea ingehuurd, ik heb m'n werk gedaan, ik ben er netjes voor betaald, dankuwel."*